

Studie

Srovnání aktuálních návrhů volební reformy

Autoři:

Ivan Jarabinský

Miroslav Líbal

Jan Oreský

ADRESA

Institute H2I, z. ú.
Zapova 1559/18
150 00 Praha 5
Česká republika

EMAIL

info@ih2i.org

SLEDUJTE NÁS

www.ih2i.org
facebook.com/ih2i.org
twitter.com/ih2i_org
instagram.com/institute_h2i/

O autorech:

Mgr. Ivan Jarabinský, Ph.D. je výzkumníkem v organizaci Institute H2I a odborným spolupracovníkem na Katedře politologie Filozofické fakulty Univerzity Hradec Králové.

Mgr. Miroslav Líbal je datovým analytikem v organizaci Institute H2I a pravidelně spolupracuje na sociologických šetřeních s magistrátem hl. m. Prahy.

Bc. Jan Oreský je vedoucím výzkumného oddělení v organizaci Institute H2I.

Shrnutí hlavních zjištění:

- Všechny sledované návrhy volebního systému povedou ke zpoměrnění volebních výsledků stran na celostátní úrovni.
- Vládní varianta zachovávající 14 volebních obvodů odvozuje nově velikost volebních obvodů na základě počtu voličů v krajích hlasujících pro strany, které překročily 5 %, což činí volební systém méně předvídatelný s ohledem na velikost volebních obvodů.
- Proporcionalita množství mandátů na kraj v návrhu se 14 volebními obvody se odvíjí od normativně jiného předpokladu než dosud.
- Varianta s jedním volebním obvodem je velkým zásahem do volebních pravidel, který ve svém důsledku ovlivňuje téměř všechny fáze volebního cyklu.
- Varianta s jedním volebním obvodom má potenciál vést ke snížení zastoupení (kandidátů z) perifernějších oblastí ve Sněmovně.
- Varianta s jedním volebním obvodom výrazně sníží efektivitu stávající volby kandidáta s využitím preferenčních hlasů, s jejichž pomocí bude obtížnější se dostat do Sněmovny.
- Mírná úprava vládního návrhu se 14 volebními obvody podle návrhu Karla Janečka by současně zajistila celostátní proporcionalitu volebních výsledků a zároveň proporcionalitu ve velikosti volebních obvodů/krajů podle logiky proporcionalnosti založené na množství odevzdaných platných hlasů v daném kraji.
- Při využití Janečkovy úpravy se může stát, že mandát v rámci strany je přidělen kandidátovi na základě výrazně nižšího zbytku po dělení kvótou, než u jeho spolkandidáta v jiném obvodu, přestože k takto výrazným případům by podle dosavadních volebních výsledků od roku 2002 docházelo každé volby u jedné až dvou stran a týkaly by se udělení pouze jednoho mandátu v rámci příslušné strany.
- Při aplikaci Janečkovy úpravy může ojediněle dojít k situaci, že nelze mandát straně udělit na základě největšího zbytku, ale na základě požadavku poměrného zastoupení kraje.
- Varianta zachovávající 14 volebních obvodů je z nabízených variant nejmenším zásahem do volebního systému a jeho důsledků.
- Varianta s Janečkovou úpravou z nabízených variant nejlépe dodržuje principy zastoupení krajů s ohledem na to, jak systém velikosti krajů určoval doposud.

Obsah

I. Úvodem.....	1
2. Navrhovaná řešení	2
2.1. Vládní návrh - Varianta I (14 volebních krajů)	2
2.I.I. Kritika návrhu.....	3
2.I.2. Výsledky působení Varianty I vládního návrhu na dosavadní volby.....	3
2.2. Úprava vládní Varianty I (14 volebních krajů) Janečkovým algoritmem pro přepočítání mandátů do volebních obvodů.....	6
2.2.I. Kritika vládní Varianty I s Janečkovou úpravou	7
2.2.2. Výsledky působení Varianty I vládního návrhu s Janečkovou úpravou na dosavadní volby	8
2.3. Vládní návrh - Varianta II (1 volební obvod).....	II
2.3.I. Kritika návrhu.....	II
2.3.2. Výsledky působení Varianty II vládního návrhu na dosavadní volby	12
Závěrem.....	14
Zdroje.....	15
Přílohy.....	17

I. Úvodem

Ústavní soud (ÚS) svým nálezem ze dne 2. 2. 2021, sp. zn. Pl. ÚS. 44/I7, zrušil některé důležité prvky volebního systému, konkrétně násobnou aditivní volební klauzuli pro koalice politických stran a D'Hondtovu metodu přepočtu hlasů na mandáty v kontextu dosavadního nastavení volebního systému. Zákonodárci ve spolupráci s politology a právníky proto v rychlé reakci přišli s několika možnostmi, jak vzniklou situaci řešit. Vláda po prvních konzultacích vypracovala dvě varianty změn volebního systému. První varianta se snaží zpoměrnit volební výsledky při zachování stávajících 14 volebních obvodů. Druhá varianta pak zavádí jeden celostátní volební obvod. Oba tyto návrhy cílí primárně na celostátní proporcionalitu volebních výsledků tak, aby byly v souladu se závěry ÚS. V průběhu dosavadních odborných diskusí se ukázalo, že obě tyto varianty mají své kritiky a každá z nich bude patrně podléhat učitým zkreslením, nebo může produkovat nějaké problémy do budoucna.

Předkládaná studie se proto zaměřuje na to, jaké volební výsledky by představované metody produkovaly a jak moc se jejich kritizované slabiny projevují. S ohledem na kritiky, které zaznívají, jsou v textu posuzovány celostátní proporcionalita, mezikrajská proporcionalita a vnitrostranická posloupnost udělovaných mandátů. Studie se zabývá dvěma variantami návrhu úprav volebního systému předloženými vládou k dalšímu projednávání a úpravou jednoho z těchto návrhů, kterou navrhl Karel Janeček [2021]. Tyto varianty jsou vybrány k bližšímu posouzení na základě jejich relevantnosti ve veřejné diskusi a s ohledem na (ne)dostupnost specifických podkladů k jiným relevantním návrhům. Jednotlivé podkapitoly jsou pak členěny na popisnou část, kritizovaná místa jednotlivých úprav a výsledky, které by tyto návrhy produkovaly při použití v předchozích volbách od roku 2002, kdy je v Česku pro volby do Poslanecké sněmovny využíváno 14 volebních obvodů.

2. Navrhovaná řešení

V současné době vláda zvažuje dvě hlavní varianty reformy volebního systému. První z nich navazuje na volební reformu, která byla v roce 2019 projednávána v Poslanecké sněmovně, a se kterou přišel poslanec KDU-ČSL Marek Výborný. Obecně lze říci, že pro tento návrh je charakteristické celostátní zproporčnění volebních výsledků při zachování 14 volebních obvodů. V reakci na tento návrh přišel matematik Karel Janeček s jeho úpravou, a to ve věci distribuce mandátů mezi kraje. Jeho návrh, který je zde rovněž reflektován, reaguje na možné disproporce, které mohou vznikat díky způsobu, jakým vláda navrhuje rozdělovat mandáty mezi 14 různě velkých krajů.

Druhá varianta volebních pravidel, s níž vláda přichází, spočívá ve zrušení krajských volebních obvodů a jejich nahrazení jedním celostátním volebním obvodem, v němž by se distribuovaly mandáty v jednom skrutinu.

2.1. Vládní návrh - Varianta I (14 volebních krajů)

První návrh počítá se zachováním 5% uzavírací klauzule pro politické strany a hnutí kandidující jednotlivě. Koalice dvou stran budou podléhat 7% hranici pro vstup do skrutinia, pro tři strany bude platit 9% klauzule a pro čtyři a více stran II %. Návrh předpokládá, že by bylo zachováno stávajících 14 volebních obvodů různé velikosti, přičemž soudem kritizované nerovnosti hlasů by byly řešeny s využitím dvou metod přepočtů.

Mandáty by se nejprve rozdělily mezi strany na celostátní úrovni za využití Hareovy kvóty. To znamená, že celkový počet platných hlasů odevzdaných ve volbách stranám, které dosáhly uzavírací klauzule, se vydělí všemi 200 mandáty, čímž se zjistí hodnota kvóty (neboli volebního čísla), tedy kolik hlasů je potřeba k zisku jednoho mandátu.¹ Celkový počet hlasů každé strany se pak podělí výsledným podílem (kvótou) a výsledek se zaokrouhlí směrem dolů, což určí, na kolik mandátů mají jednotlivé strany celostátně nárok. Mandáty, které takto rozděleny nebyly, budou distribuovány mezi strany metodou největších zbytků.

V dalším kroku se určí, kolik mandátů jednotlivé strany získají v krajích. Hlasy odevzdané stranám v jednotlivých krajích jsou proto opět vyděleny výše zmíněnou kvótou. Protože se podíly zaokrouhlují na jednotky směrem dolů, jsou pak zbylé mandáty distribuovány straně v těch krajích, kde strana vykazuje největší zbytky po dělení.

Je nutné si uvědomit, že mandáty jsou podle zmíněných pravidel rozdělovány do krajů nejen s využitím jiného postupu, ale i jiných čísel, než tomu bylo doposud. Navrhovaný

---

¹ Oproti dosavadnímu pravidlu, kdy se toto číslo zaokrouhlovalo na jednotky, by se nově zaokrouhlovalo na dvě desetinná čísla směrem nahoru.

systém se liší od nahrazovaného, který rozděloval mandáty mezi kraje na základě všech odevzdaných platných hlasů v daných krajích s pomocí Hareovy kvóty. Výsledné počty mandátů v jednotlivých krajích vypočítané z výše definované kvóty proto nemusí nutně odrážet velikost krajů podle dosavadní praxe. Dříve byla velikost kraje totiž definována podílem voličů, kteří zde odvolili, zatímco nyní by se odvíjela od podílu voličů, kteří volili strany překračující uzavírací klauzuli. Navíc, počet mandátů v kraji je podle tohoto návrhu ovlivňován rozložením podpory jednotlivých stran napříč krají, nikoli de facto volební účastí v kraji. Teoreticky by se tak mohlo stát, že by kraj A, v němž odvolilo více voličů než v kraji B, dostal přiděleno méně mandátů než kraj B, a to například v situaci, kdy by v kraji B kandidovala nějaká silná regionální strana, která by však celostátně obdržela méně než 5 % hlasů.

2.I.1. Kritika návrhu

Hlavní výtkou vůči tomuto návrhu, využívajícího 14 volebních obvodů, která ve veřejném prostoru zaznívá, jsou možné problémy z hlediska proporcionality na úrovni volebních krajů. I jeden z autorů původního poslaneckého návrhu volební reformy připouští, že „*u krajů se nevyhneme drobnému zkreslení*“ (Anzenbacher in Seznam Zprávy [2021]). Mandáty by se do krajů přiřazovaly na základě výsledků stran v těchto krajích, nikoli na základě množství odevzdaných hlasů v těchto krajích, jako tomu bylo doposud. To by mohlo vést k tomu, že drobné nerovnosti způsobované kvótou v různě velkých krajích by byly násobeny počtem stran [Lebeda, 2021].

2.I.2. Výsledky působení Varianty I vládního návrhu na dosavadní volby

Mandátové zisky stran by, podle tohoto návrhu, byly v dosavadních volbách výrazně proporčnejší než tomu bylo podle stávajících pravidel platných od roku 2002. Na celostátních výsledcích by se to projevilo snížením výhody pro velké strany, přesně v duchu nálezu ÚS, zatímco disproporce malých stran by byly narovnány. V tabulce I jsou tyto výsledky srovnány pro volby v roce 2017, přičemž výsledky pro ostatní volby jsou dostupné v příloze I této studie. K posouzení proporcionality zastoupení jednotlivých stran je zde vypočítán index deformace. Tento index značí podíl mandátů, které strana obdržela vydelený podílem jejích hlasů. Výsledná hodnota I značí dokonalou proporcionalitu (kterou výpočtem není snadné dosáhnout). Je-li hodnota indexu vyšší než I, znamená to, že je tato strana ve Sněmovně nadreprezentovaná. Nižší hodnota od I naopak znamená podreprezentaci strany.

Tabulka I: Srovnání výsledků ve volbách v roce 2017 s výsledkem podle pravidel první varianty vládního návrhu a hodnoty indexu deformace

2017	% hlasů	počet mandátů	% mandátů	Hlasy na 1 mandát	Index deformace	Vládní návrh Varianta I (14 volebních obvodů) - počet mandátů	Vládní návrh Varianta I (14 volebních obvodů) - % mandátů	Hlasy na 1 mandát	Index deformace
ANO	29.64	78	39	19 232	1.316	63	31.5	23 811	1.063
ODS	11.32	25	12.5	22 918	1.104	24	12	23 873	1.06
Piráti	10.8	22	11	24 836	1.019	23	11.5	23 756	1.065
SPD	10.64	22	11	24 481	1.034	23	11.5	23 416	1.081
KSČM	7.77	15	7.5	26 207	0.966	17	8.5	23 124	1.094
ČSSD	7.28	15	7.5	24 556	1.03	16	8	23 022	1.099
KDU-ČSL	5.8	10	5	29 364	0.862	12	6	24 470	1.034
TOP 09	5.31	7	3.5	38 402	0.659	11	5.5	24 437	1.035
STAN	5.18	6	3	43 693	0.579	11	5.5	23 832	1.062

Zdroj: vlastní výpočty na základě dat z Volby.cz [2021].

Výsledky ukazují, že zatímco ve volbách v roce 2017 bylo hned několik stran ve Sněmovně podreprezentováno, podle první varianty vládního návrhu by se tato situace neopakovala u žádné z těchto stran. Navíc by jejich reprezentace ve Sněmovně byla velmi podobná co do vzájemného poměru mezi stranami. Podíváme-li se totiž na index deformace a na zvýrazněné rozdíly mezi nejvíce nadreprezentovanou a nejvíce podreprezentovanou (respektive nejméně nadreprezentovanou) stranou. V předchozích volbách vidíme velké rozdíly v reprezentaci stran, zatímco podle nového přepočtu by tyto rozdíly byly zanedbatelné. Obdobně lze pozorovat narovnání váhy hlasu pro jednotlivé strany. V roce 2017 vidíme, že hnutí STAN potřebovalo plných 43 693 hlasů na jeden mandát, zatímco hnutí ANO stačilo k zisku jednoho mandátu 19 232 hlasů. Podle nově navrhovaných volebních pravidel by však váha voličského hlasu oscillovala výrazně méně, přičemž strana ČSSD, pro niž by v tuto chvíli byla pravidla nejvýhodnější, by potřebovala 23 022 hlasů na jeden mandát, což není významný rozdíl oproti v tomto smyslu nejvíce znevýhodněné straně KDU-ČSL, která by na jeden mandát potřebovala 24 470 hlasů (pro výsledky v dalších volbách viz příloha I).

Na úrovni rozdělení mandátů mezi krajské volební obvody by se výsledky oproti předchozím volbám rovněž lišily (viz tabulka 2). Rozdíly v tomto případě pramení ze dvou věcí. Zaprve, mandáty by byly do jednotlivých krajů alokovány na základě výsledků jednotlivých stran v daném kraji, nikoliv primárně na základě počtu platných hlasů odevzdaných v tomto kraji. Zadruhé, podle dosavadních pravidel byly mandáty mezi kraje přiřazovány s využitím Hareovy kvóty vypočítané na základě všech platných hlasů odevzdaných ve volbách. Nový přepočet by sice využíval tutéž kvótu, ale do jejího výpočtu

by byly započítány pouze hlasy těch stran, které překročily uzavírací klauzuli. Rozdíly mezi počtem mandátů v krajích by pak byly následující (viz tabulka 2).

Tabulka 2: Srovnání počtů mandátů v jednotlivých krajích ve sněmovních volbách od roku 2002 s počty mandátů v krajích podle pravidel první varianty vládního návrhu

	2002	Vládní návrh Varianta I (14 volebních obvodů)	Rozdíl	2006	Vládní návrh Varianta I (14 volebních obvodů)	Rozdíl	2010	Vládní návrh Varianta I (14 volebních obvodů)	Rozdíl	2013	Vládní návrh Varianta I (14 volebních obvodů)	Rozdíl	2017	Vládní návrh Varianta I (14 volebních obvodů)	Rozdíl
Hlavní město Praha	25	25	0	25	24	-1	25	24	-1	24	21	-3	24	22	-2
Středočeský kraj	23	23	0	23	23	0	24	24	0	25	25	0	26	27	1
Jihočeský kraj	12	13	1	13	13	0	13	13	0	12	12	0	13	14	1
Přeštický kraj	11	10	-1	11	12	1	11	11	0	11	11	0	11	10	-1
Karlovarský kraj	5	5	0	5	5	0	5	5	0	5	4	-1	5	6	1
Ústecký kraj	14	14	0	14	13	-1	14	13	-1	14	12	-2	13	12	-1
Liberecký kraj	8	7	-1	8	7	-1	8	8	0	8	8	0	8	9	1
Královéhradecký kraj	11	11	0	11	10	-1	11	12	1	11	12	1	11	12	1
Pardubický kraj	10	10	0	10	11	1	10	11	1	10	10	0	10	9	-1
Kraj Vysočina	11	10	-1	10	11	1	10	10	0	11	11	0	10	9	-1
Jihomoravský kraj	23	24	1	23	22	-1	23	22	-1	23	25	2	23	23	0
Olomoucký kraj	12	13	1	12	13	1	12	13	1	12	12	0	12	12	0
Zlínský kraj	12	12	0	12	13	1	12	11	-1	12	13	1	12	12	0
Moravskoslezský kraj	23	23	0	23	23	0	22	23	1	22	24	2	22	23	1

Zdroj: vlastní výpočty na základě dat z Volby.cz [2021].

Oproti dosavadnímu počtu mandátů v jednotlivých krajích bychom tedy pozorovali změny, které by se mohly lišit i více než o jeden mandát na kraj. Jak ukazují výsledky v tabulce 2, ve volbách 2013 by Praha získala dokonce o 3 mandáty méně než podle původních pravidel, v roce 2017 by to pak bylo o 2 mandáty méně, což by se přihodilo také v roce 2013 Ústeckému kraji. Je-li občas kritizována velikost Karlovarského kraje, který je se svými 5 mandáty považován za velmi malý, ukazuje se, že podle navrhovaných pravidel by mohl dosáhnout dokonce ještě o jeden mandát méně, jako by tomu bylo v roce 2013 (přestože v dalších volbách by si oproti dosavadnímu stavu naopak o jeden mandát přilepšil). Nelze přitom říci, že velikost kraje by s ohledem na krajské zisky mandátů hrála obecně nějakou významnou roli. Dá se také konstatovat, že oproti dosavadní úpravě by navrhovaná alokace mandátů do krajů byla do jisté míry méně předvídatelná ve svých důsledcích. Pohled na poslední patery volby totiž ukazuje, že po navrhované reformě by se množství mandátů v krajích mnohem častěji a nepředvídatelně měnilo.

Bude-li tedy zákonodárce zvažovat, jaké nastavení je podle něj vhodné, měl by si uvědomit výše zmíněné rozdíly. Je třeba totiž dopředu jasně vědět, zda a jak moc je pro zákonodárce důležité to, na základě jakých kritérií jsou mandáty mezi kraje rozdělovány,² respektive co je pro něj spravedlivé řešení.

² Může se jednat o celkový počet obyvatel kraje; celkový počet oprávněných voličů v kraji; celkový počet voličů, kteří se zúčastnili voleb v kraji; celkový počet voličů v kraji, jejichž hlas nepropadl (jako je tomu v první variantě vládního návrhu), apod.

Poslední sledovanou úrovní přerozdělování mandátů je jejich přidělování v rámci jednotlivých stran. V tomto vládním návrhu je posloupnost kandidátů (odhlédneme-li nyní od preferenčních hlasů) v rámci strany zajištěna. Mandát připadne kandidátovi na listině s nejvyšším ziskem po dělení bez ohledu na kraj v němž se nachází. Mandát tedy nepřipadne straně, která by na něj v rámci kraje neměla mít nárok, pakliže jsme v souladu s tím, že propořní rozdělení mandátů krajům vychází z počtu hlasů odevzdaného stranám, které dosáhly uzavírací klauzule.

Jedinou odchylkou může být situace, kdy strana v daném kraji nenominuje dostatečný počet kandidátů, přičemž mandát by v takovém případě připadl též straně v jiném kraji, kde by vykázala nejvyšší zbytky dělení. V tomto případě však nelze hovořit o upřednostnění jednoho kandidáta v rámci strany před jiným. Nedostatek kandidátů na kandidátní listině lze nicméně očekávat především u stran, které nemají reálnou šanci dostat se celostátně nad 5% hranici pro vstup do skrutinie, přičemž u ostatních se jedná spíše o hypotetickou situaci než reálné riziko s většími dopady.

2.2. Úprava vládní Varianty I (14 volebních krajů) Janečkovým algoritmem pro přepočítání mandátů do volebních obvodů

V návaznosti na výše pojednávanou vládní variantu volebního systému respektující 14 volebních krajů, navrhl Karel Janeček [2021] její úpravu, která se týká rozdělení mandátů mezi volební obvody (kraje). Je-li zákonodárce ztotožněn s tím, že velikost kraje je definována, mimo jiné, množstvím voličů, kteří volili strany překračující uzavírací klauzuli, pak je původní vládní návrh v pořádku. Chce-li nicméně zákonodárce zajistit, aby velikost kraje nebyla definována pouze těmito voliči, ale všemi voliči, kteří v daném kraji platně odvolili, jako tomu bylo doposud, nebo aby byla velikost kraje definována na základě jiných kritérií,³ nabízí se právě Janečkův návrh, který toto umožňuje na základě sledování dvojí propořnosti. Janečkova úprava by navíc zajistila větší předvídatelnost velikostí volebních obvodů, které by nebyly toliko svázány s podporou jednotlivých stran.

Janeček pro přepočet mandátů do krajů navrhuje, aby byl výše zmíněný postup pro přidělování mandátů mezi strany do krajů podmíněn dodržením proporcionality velikostí těchto krajů tak, jak byl určován doposud, tedy na základě tzv. republikového mandátového čísla. K jeho vypočítání je využita Hareova kvóta, která dělí počet všech platných hlasů celostátně odevzdaných ve volbách počtem všech mandátů (200). Platné odevzdané hlasy v daném kraji jsou pak děleny republikovým mandátovým číslem a počet

---

³ Viz předchozí poznámka č. 2.

mandátů alokovaných kraji odpovídá tomu, kolikrát se hodnota kvóty vejde ho počtu platných hlasů odevzdaných v kraji. Případné nerozdělené mandáty jsou krajům alokovány na základě nejvyšších zbytků po dělení. Tyto výsledné počty mandátů jednotlivých krajů jsou podmínkou, která musí být při alokaci mandátů naplněna. To zajišťuje vhodnejší reprezentaci daného kraje, protože na rozdíl od vládní Varianty I je velikost kraje určena de facto množstvím voličů účastnících se (platně) voleb a nikoli množstvím voličů hlasujících pro úspěšné strany.

Při samotném rozdělování mandátů stranám by se nejprve postupovalo stejně jako v první variantě vládního návrhu. Při určení toho, kolik mandátů jednotlivé strany získají v krajích by se znova hlasy odevzdané straně v daném kraji vydělily volebním číslem⁴ a výsledek by se zaokrouhlil dolů. Toto zaokrouhlení by však způsobilo nerozdělení všech mandátů. Znovu by se tak postupovalo v rozdělování zbylých mandátů v souladu s metodou největších zbytků, avšak v případě, že by bylo dosaženo limitního počtu mandátů na daný kraj (tj. výše zmíněná podmínka velikosti kraje vycházející z republikového mandátového čísla), byl by následující mandát straně přidělen do jiného kraje, kde má strana další nejvyšší zbytek po dělení.

Hypoteticky se může stát, že strana může k naplnění meziobvodové proporcnosti potřebovat v daném obvodu získat až dva mandáty. Druhý mandát by byl v tomto případě udělen nad rámec zbytkových hlasů.

2.2.1. Kritika vládní Varianty I s Janečkovou úpravou

Janečkova úprava sleduje zavedení dvojí proporcnosti do volebních výsledků. Marek Antoš [2021] ve svých veřejných vystoupeních opakovaně zmiňuje biproporčnost jako jednu z cest, která se v reformě volebních pravidel nabízí. Přitom však upozorňuje na možnost, že přesouvání mandátu strany z kraje, který už na další mandát nemá nárok, do kraje, jehož kapacita ještě nebyla vyčerpána, může způsobit, že v tomto kraji připadne mandát kandidátovi na základě méně zbytkových hlasů v porovnání s jinými obvody. Otázka jakési proporcionality se tedy v tomto případě přesouvá spíše na úroveň strany (a výsledků jejích jednotlivých kandidátů), zatímco na úrovni celostátní a meziobvodové by měla být zajištěna.

---

⁴ Volebním číslem (ve smyslu Varianty I vládního návrhu) je zde míněn podíl hlasů odevzdaný stranám, které překročily uzavírací klauzuli a celkového počtu (200) mandátů.

2.2.2. Výsledky působení Varianty I vládního návrhu s Janečkovou úpravou na dosavadní volby

Obdobně jako ve Variantě I vládního návrhu jsou mandáty rozdělovány proporceněji než dosud. Vzhledem k tomu, že se způsob rozdělování mandátů na celostátní úrovni neodlišuje od zmiňovaného vládního návrhu, jsou volební výsledky na této úrovni totožné (viz tabulka I).

Odlišnosti se však týkají podílů mandátů alokovaných mezi jednotlivé kraje (viz tabulka 3 a příloha 2). S Janečkovou úpravou dosahuje volební systém shodného počtu mandátů v jednotlivých krajích, jako tomu bylo v předchozích volbách (porovnejte výsledky v tabulce 3 s tabulkou 2). V praxi to pak znamená, že krajské zisky mandátů jsou mnohem předvídatelnější (v čase se tolik nemění). Důležitější je, že velikosti krajů jsou v tomto případě závislé na množství platných hlasů, které byly v krajích odevzdány, na rozdíl od situace ve variantě I vládního návrhu, kde byly krajské mandáty determinovány „pouze“ hlasy voličů, kteří volili strany postupující do skrutinia. Výsledná proporcenost proto lépe odráží velikost aktivního elektorátu. Při využití Janečkovy úpravy navíc pozorujeme narovnání váhy hlasů oproti vládnímu návrhu ve variantě I, a to jak z pohledu průměrného počtu všech platných hlasů na mandát za kraj, tak optikou průměrného počtu hlasů stran, které postoupily do skrutinia za kraj.

Tabulka 3: Srovnání počtů mandátů a podílu hlasů na mandát v jednotlivých krajích ve variantě I vládního návrhu a při použití Janečkovy úpravy tohoto návrhu

Vládní návrh Varianty I (14 volebních krajů)				Vládní návrh Varianty I s Janečkovou úpravou					
2017									
	Průměrný počet všech platných hlasů na mandát za kraj	Průměrný počet hlasů stran, které postoupily do skrutinia na mandát za kraj	Počty mandátů na kraj (rozdělené na základě zbytků)		Průměrný počet všech platných hlasů na mandát za kraj	Průměrný počet hlasů stran, které postoupily do skrutinia na mandát za kraj	Počty mandátů na kraj (přidělené Hareovou kvótu)	Rozdíl v počtu mandátů mezi vládní a Janečkovou variantou	
Hlavní město Praha	27793.2	25745.0	22		Hlavní město Praha	25477.1	23599.5	24	2
Středočeský kraj	24467.4	22991.9	27		Středočeský kraj	25408.4	23876.2	26	-1
Jihočeský kraj	22522.8	21002.1	14		Jihočeský kraj	24255.3	22617.6	13	-1
Pražský kraj	27151.0	25375.3	10		Pražský kraj	24682.7	23068.5	11	1
Karlovarský kraj	20357.0	18980.7	6		Karlovarský kraj	24428.4	22776.8	5	-1
Ústecký kraj	28307.2	26450.5	12		Ústecký kraj	26129.7	24415.8	13	1
Liberecký kraj	23201.9	21800.1	9		Liberecký kraj	26102.1	24525.1	8	-1
Královéhradecký kraj	23226.7	21789.1	12		Královéhradecký kraj	25338.2	23769.9	11	-1
Pardubický kraj	28685.4	26869.6	9		Pardubický kraj	25816.9	24182.6	10	1
Kraj Vysočina	29196.0	27525.3	9		Kraj Vysočina	26276.4	24772.8	10	1
Jihomoravský kraj	25367.0	23762.9	23		Jihomoravský kraj	25367.0	23762.9	23	0
Olomoucký kraj	25469.9	24076.8	12		Olomoucký kraj	25469.9	24076.8	12	0
Zlínský kraj	24556.6	23062.2	12		Zlínský kraj	24556.6	23062.2	12	0
Moravskoslezský kraj	23816.9	22539.4	23		Moravskoslezský kraj	24899.5	23563.9	22	-1

Zdroj: vlastní výpočty na základě dat z Volby.cz [2021].

Ačkoli z hlediska mezikrajské proporcionality generuje Janečkova úprava v jistém smyslu téměř ideální výstupy, její výše formulovaná kritika není bezdůvodná. Na základě výpočtů na výsledcích z předchozích voleb je nutné uznat, že k jakémusi “cestování” mandátů stran napříč kraji skutečně dochází (což však napravuje mezikrajskou disproporcionalitu). Tabulka 4 v tomto smyslu prezentuje přidělení zbytkových mandátů stranám, které by ve volbách v roce 2017 nedosáhly v rámci nějakého kraje na mandát z důvodu naplnění kapacity tohoto kraje. Prezentované volby lze brát jako ilustrativní, protože k obdobným výstupům dochází i v dalších volbách, a to v relativně podobné míře (blíže viz příloha 3).

Jak je z tabulky 4 patrné, hnutí STAN by nebyl udělen mandát za největší zbytky v Královéhradeckém kraji (14184 zbytkových hlasů), protože v momentě, kdy strana měla na mandát v tomto kraji nárok, bylo již dosaženo maximálního počtu mandátů alokovaných tomuto kraji s ohledem na ideální proporcionalitu. Hnutí STAN tak získalo poslední mandát v Pardubickém kraji, a to za zbytek dělení v hodnotě 12855 hlasů. V tomto případě se nejedná o nijak zvlášť významný rozdíl. Podíváme-li se však na situaci České pirátské strany tak vidíme, že strana může čekat na zisk mandátu ještě déle a může získat mandát v kraji (Vysočina) za zbytkové hlasy, které byly násobně překonány v jiném kraji (např. Jihočeský), kde však již žádná strana nemohla získat mandát.

Abychom shrnuli výsledky v tabulce 4, lze konstatovat, že některých stran by se tyto problémy vůbec nedotkly (v tomto případě ANO, TOP 09, KSČM a ODS). U některých stran by se mandáty přesunuly straně do jiného kraje s relativně podobným zbytkem po dělení (SPD, ČSSD, KDU-ČSL). A pak je zde alespoň jedna strana, u níž jeden mandát připadne kandidátovi, na základě velmi malého zbytku po mnoha přesunech tohoto mandátu mezi kraji. Tyto postřehy (týkající se však jiných stran) jsou na základě dostupných dat v zásadě zobecnitelné pro všechny volby od roku 2002 (viz příloha 3).

Tabulka 4: Přidělování některých zbytkových mandátů stranám, které v některých obvodech na mandát nedosáhly z důvodu nedostatečné kapacity těchto obvodů ve volbách 2017

2017	Kraj, kde strana nedostala mandát kvůli naplnění kapacity kraje	Zbytek po dělení kvótou	Kraj, kde strana dostala poslední mandát	Zbytek po dělení kvótou
STAN	Královehradecký kraj	14184	Pardubický kraj	12855
SPD	Středočeský kraj	12056.14	Hlavní město Praha	11826.57
ČSSD	Liberecký kraj	11811	Hlavní město Praha	10358.57
KDU-ČSL	Moravskoslezský kraj Zlínský kraj	11641.57 9910.57	Plzeňský kraj	9499
Piráti	Jihočeský kraj Středočeský kraj Královehradecký kraj Jihomoravský kraj Ústecký kraj Plzeňský kraj Pardubický kraj	9422.57 8653.71 6211.57 5766.14 4283.57 3480.57 3425.57	Kraj Vysočina	2365.57

Zdroj: vlastní výpočty na základě dat z Volby.cz [2021].

Je nicméně nutné zmínit situaci, k níž by došlo právě v roce 2002. ČSSD by zde totiž na základě nejvyššího zbytku získala mandát v kraji Vysočina, což by následně vedlo k situaci, že by k dosažení ideální proporcionality na celostátní i mezikrajské úrovni musela získat další mandát znova na Vysočině (viz příloha 3). Právě toto je moment, kdy zákonodárce musí zvážit, co je pro něj důležitější, zda mít ideálně proporcí výsledek na obou sledovaných úrovních, nebo eliminovat obdobnou situaci v rámci strany a udělit mandát kandidátovi z jiného obvodu, což by mírně narušilo proporcionalitu mezikrajskou.

Popis tohoto problému nicméně může působit významněji, než je jeho skutečný rozsah. Je potřeba si totiž uvědomit, že zmiňovaný problém spočívá téměř vždy v tom, že strana se může dostat do situace, že ze všech získaných mandátů musí zpravidla jeden mandát přiřadit jednomu ze svých kandidátů nikoli na základě všeobecně nejvyššího zbytku po dělení, ale na základě zbytku nižšího. Zákonodárce tak musí zvažovat, zda je pro něj přijatelnější relativně větší nepředvídatelnost toho, kolik mandátů nakonec bude v daném volebním obvodu rozděleno mezi strany, nebo zda je pro něj přijatelnější možnost, že se může stát, že v rámci strany může dojít k alokaci jednoho mandátu kandidátovi z jiného obvodu, v němž by za jiných okolností tento kandidát na mandát nedosáhl. To je nicméně téma relevantnější spíše pro strany kandidující v koalicích než samostatně.

2.3. Vládní návrh - Varianta II (I volební obvod)

Druhá varianta možného volebního systému, kterou vláda schválila k dalšímu projednávání, ruší dosavadních 14 volebních obvodů/krajů a zavádí jeden celorepublikový volební obvod. Výpočet mandátů se řídí Hagenbach-Bischoffovou kvótou, kdy je volební číslo vypočteno vydělením počtu všech platných hlasů počtem všech volených poslanců navýšeným o hodnotu jedna (200+1). Zbylé mandáty jsou znova přiděleny metodou největších zbytků. Stejně jako v předchozí variantě by uzavírací klauzule pro jednotlivé strany zůstala na hodnotě 5 % platných hlasů. Koalice dvou stran by znova potřebovaly překročit 7% hranici pro vstup do skrutinie, tří stran pak 9 % a čtyř a více stran II %.

Způsob této úpravy volebních pravidel zjevně cílí primárně na dosažení co možná nejproporčnejšího celostátního výsledku, přičemž na první pohled opomijí možné disproporčnosti na jiných úrovních (viz dále).

2.3.I. Kritika návrhu

Dosavadní veřejné debaty působí z určitého pohledu poněkud rozpolceně. Zatímco mnozí politologové často variantu s jedním volebním obvodem (při znalosti obecných principů) považují za výrazně méně vhodnou z nabízených alternativ [Lebeda, 2021, Drahokoupil, 2021, Šedo 2021] (přestože se najdou tací, kteří tuto volbu takto nezatracují [Kouba a Buben, 2021]), od laické veřejnosti často zaznívají dotazy, proč tomu tak je, když výsledek vypočítaný v jednom celostátním obvodu bude přece maximálně proporcni. Je nutné připustit, že hodnocení politologů mohou být ovlivněna i časovými možnostmi reformy (tedy, že za dané situace není jeden celostátní volební obvod vhodnou variantou, protože by vyžadoval více zásahů do zákona a důkladnější promyšlení jeho dopadů na fungování vnitro- i mezi-stranické soutěže), a proto se zde zaměříme na potřeby a dopady, které mohou být terčem kritiky.

Volební výpočet na úrovni jednoho volebního obvodu by v kombinaci se zvolenou kvótou přinášel velmi proporcni výsledky (které lze však dosáhnout i při zachování 14 volebních obvodů, viz dále). Na úrovni volebních obvodů/krajů však problematika proporcnosti v tomto návrhu není nijak řešena, což může mít za následek „deformaci proporcionality v neprospěch méně založených nebo periferních oblastí“ [Charvát, 2021] oproti dosavadní relativně vyrovnanější reprezentaci kandidátů z různých krajů [Mikešová a Kostelecký, 2016]. Dá se totiž očekávat, že dojde k tomu, že na celostátních kandidátkách budou na čelních pozicích figurovat více kandidáti z Prahy či velkých měst, jako je tomu například na Slovensku, kde jsou poslanci trvale žijící v Bratislavě ve výrazné převaze

[Charvát, 2016]. Posloupnost jednotlivých kandidátů při přidělování mandátů by neměla být ohrožena, pouze se na ní může projevit snížení efektivity preferenčního hlasování (viz dále).

Vzhledem k rozsahu změn oproti Variantě I vládního návrhu je nutné zvážit i další dopady, které by zavedení jednoho celostátního obvodu přineslo. Jednak se dá předpokládat, že by takováto změna měla potenciál ovlivnit v některých oblastech způsob fungování a vnitřní dynamiku samotných politických stran, především jejich nominačních procesů, protože může oslabit sílu krajských buněk při nominování kandidátů na kandidátní listinu. Změna by se zcela určitě dotkla i organizace voleb, jak ostatně ukazuje i samotná druhá varianta vládního návrhu, v níž by například některá agenda (podávání kandidátních listin) nadále nespadala pod krajské úřady, ale byla by centralizována (v tomto případě pod Ministerstvo vnitra). Jeden volební obvod by v praxi pravděpodobně změnil i způsob vedení kampaní, jelikož by strany mohly být efektivně reprezentovány pouze několika málo hlavními tvářemi, což může podporovat tzv. "strany jednoho muže" a v delší časové perspektivě zvyšovat voličovu neznalost ostatních kandidátů/poslanců. Tato změna by navíc komplikovala i samotnou volbu, protože volič by volil jednu kandidátní listinu, na níž by byli uvedeni všichni kandidáti dané strany v celém státě, což by vedlo k velkým a méně přehledným volebním lístkům, na nichž by se volič hůře orientoval. Bez úpravy preferenčního hlasování, s níž vládní návrhy nepočítají, by se dále dalo hovořit o snížení efektivity preferenčních hlasů, protože při současné úpravě využívající čtyři preferenční hlasy se nedá předpokládat, že by voliči byli schopni tyto čtyři preference dostatečně koncentrovat tak, aby kandidát získal celostátně preferenční hlas od alespoň 5 % voličů dané strany. Tím by se významně zasáhlo do možnosti voličů ovlivnit personální složení voleného tělesa a strany by tímto posilovaly svůj vliv na zvolení jimi preferovaných kandidátů. S ohledem na volební cyklus by se tak navrhovaná změna zákona v této variantě projevila téměř ve všech jeho oblastech.

2.3.2. Výsledky působení Varianty II vládního návrhu na dosavadní volby

Na úrovni celkových volebních výsledků znovu sledujeme jejich vysokou proporcionalitu (rozdělení mandátů stranám je shodné s výsledky první varianty prezentovanými v tabulce I a příloze I s výjimkou voleb v roce 2006, které jsou prezentovány v následující tabulce 5). V roce 2006 by totiž nejsilnější ODS získala jeden mandát navíc (76) oproti jejím ziskům (75) podle pravidel Varianty I vládního návrhu, zatímco SZ s nejmenšími zisky by obdržela o jedno křeslo méně (13). V důsledku by pro tyto volby tedy bylo možné konstatovat, že přesun jednoho mandátu SZ k ODS by SZ nepodreprezentoval a výsledek by byl ještě proporčnejší, protože by výsledné nadreprezentace stran byly navzájem podobnější než

ve Variantě I (přestože velmi mírně). Podíly hlasů potřebných na jeden mandát u jednotlivých stran by se při využití Hagenbach-Bischoffovy kvóty v celostátním obvodě ještě více narovnaly. Zatímco ve Variantě I se 14 volebními obvody by se hlasy stran na jeden mandát pohybovaly v rozmezí 24 035 – 25 780, nyní by se toto rozmezí zúžilo na 24 901 – 25 884. Jedná se však pouze o velmi malý rozdíl, týkající se v tomto případě odlišného udělení pouze jednoho mandátu.

Tabulka 5: Srovnání volebních výsledků při použití první a druhé varianty vládního návrhu na volbách v roce 2006 a hodnoty indexu deformace

2006	% hlasů	Vládní návrh Varianta I (14 volebních obvodů) - počet mandátů	Vládní návrh Varianta I (14 volebních obvodů) - % mandátů	Hlasy na 1 mandát	Index deformace	Vládní návrh Varianta II (celostátní obvod) - počet mandátů	Vládní návrh Varianta II (celostátní obvod) - % mandátů	Hlasy na 1 mandát	Index deformace
ODS	35.38	75	37.5	25 233	1.06	76	38	24 901	1.074
ČSSD	32.32	69	34.5	25 055	1.067	69	34.5	25 055	1.067
KSCM	12.81	27	13.5	25 383	1.054	27	13.5	25 383	1.054
KDU-ČSL	7.23	15	7.5	25 780	1.037	15	7.5	25 780	1.037
Zelení	6.29	14	7	24 035	1.113	13	6.5	25 884	1.033

Zdroj: vlastní výpočty na základě dat Volby.cz [2021].

Jak bylo uvedeno výše, tato varianta vládního návrhu vůbec nebere v potaz reprezentaci jednotlivých krajů. V tuto chvíli není možné namodelovat, jak by výsledné zastoupení kandidátů z jednotlivých krajů ČR vypadalo. Záviselo by to totiž na tom, jakým způsobem budou strany sestavovat své kandidátní listiny. Výše zmíněná zkušenost ze sousedního Slovenska se nutně nemusí týkat pokřivení teritoriální reprezentace pouze v dlouhodobé perspektivě. Na Slovensku totiž byly tyto disproporce pozorovatelné již po prvních volbách využívajících jeden volební obvod [viz Madleňák, 2019]. S ohledem na proporcionalitu teritoriální reprezentace se tedy dá usoudit, že je tato navrhovaná varianta volebního systému s jedním celostátním obvodem ve svém důsledku stěží předvídatelná (jelikož by byla závislá na způsobu nominací kandidátů na celostátní kandidátní listiny), nicméně velmi pravděpodobně nejhorší z nabízených možností.

Rozdělování mandátů v rámci stran mezi jejich kandidáty není nijak problematické, podobně jako v případě první varianty vládního návrhu. Nicméně ponecháním stejných pravidel upravujících preferenční hlasování by se toto hlasování stalo takřka neefektivním (viz výše), takže by strany posílily svůj vliv na zvolení jimi preferovaných kandidátů na úkor voličů.

Závěrem

Je patrné, že výše zmíněné naléhání politologů na politiky, aby definovali cíle a principy, které by měla volební reforma naplňovat, nejsou jen prázdné fráze. Některé změny ve fungování volebních výpočtů (např. z jakých hlasů je počítána Hareova kvóta) mají do jisté míry normativní základ, aniž si to mnozí uvědomují, a ignorování tohoto faktu může být snadným terčem kritiky. Otázka kdo a jak je ve volbách reprezentován totiž není nijak triviální. Na druhou stranu, jiné změny ve prospěch srozumitelnosti volebních pravidel s sebou mohou přinést další problémy.

První vládní varianta volebních změn využívající stávajících 14 volebních obvodů, zaručuje vysokou míru celostátní proporcionality a nižší predikovatelnost množství mandátů udělovaných v jednotlivých krajích, přičemž rozdělování mandátů v rámci kandidátních listin nezaznamenává výraznějších změn. Posuzovaný „problém“ velikostí volebních obvodů je spojen s otázkou proporcionality v tom smyslu, že si zákonodárce musí ujasnit, co má reálně odrážet velikost kraje a podle toho ve svém rozhodování postupovat.

Janečkova úprava prvního vládního návrhu zajišťuje stejnou míru proporcionalnosti volebních výsledků na celostátní úrovni jako varianta bez této úpravy, nicméně zajišťuje rovněž proporcionalitu reprezentace jednotlivých krajů ve Sněmovně. K tomu dochází na úkor zásahů do rozdělování mandátů v rámci kandidátních listin jednotlivých stran. Tyto zásahy jsou však velmi omezené a zpravidla se týkají posledního přidělovaného mandátu straně, přičemž tento jev u některých stran vůbec nemusí nastat a je spíše dílem náhody.

Poslední posuzovaná Varianta II. vládního návrhu volebních změn, obdobně jako předchozí dvě varianty, zajišťuje celostátní proporcionalnost volebních výsledků (v jednom případě dokonce o jeden mandát lépe). Na druhou stranu vůbec nereflektuje míru zastoupení jednotlivých krajů ve Sněmovně a zneefektivňuje dosavadní systém udělování preferenčních hlasů pro volbu konkrétních kandidátů z kandidátních listin. Navíc rozsah změn by se v důsledku této úpravy dotkl téměř každé fáze volebního cyklu, což na zákonodárce klade větší nároky k posouzení veškerých dopadů, které by tato změna přinesla.

Předložená studie se zaměřila pouze na volební výsledky vycházejících z matematických přepočtů pomocí různých postupů, které jsou dnes významněji diskutovány. Je nutné na tomto místě upozornit, že výše zmiňované výhody a nevýhody jednotlivých přepočtů jsou pouze dílčími hodnoceními celkových dopadů potenciálního volebního systému.

Zdroje

Antoš, M. (2021) Diskuse: Jak budeme volit - co přinesou závěry ÚS k volebnímu systému v praxi? Online event, II. 2. 2021,

[https://www.facebook.com/events/695180844487898?context=%7B%22event_action_history%22%3A\[%7B%22mechanism%22%3A%22calendar_past_events_unit%22%2C%22surface%22%3A%22bookmark_calendar%22%7D\]%7D](https://www.facebook.com/events/695180844487898?context=%7B%22event_action_history%22%3A[%7B%22mechanism%22%3A%22calendar_past_events_unit%22%2C%22surface%22%3A%22bookmark_calendar%22%7D]%7D).

Drahokoupil, Š. (2021) Diskuse: Jak budeme volit - co přinesou závěry ÚS k volebnímu systému v praxi? Online event, II. 2. 2021,

[https://www.facebook.com/events/695180844487898?context=%7B%22event_action_history%22%3A\[%7B%22mechanism%22%3A%22calendar_past_events_unit%22%2C%22surface%22%3A%22bookmark_calendar%22%7D\]%7D](https://www.facebook.com/events/695180844487898?context=%7B%22event_action_history%22%3A[%7B%22mechanism%22%3A%22calendar_past_events_unit%22%2C%22surface%22%3A%22bookmark_calendar%22%7D]%7D).

Charvát, J., (2016) Národní nebo bratislavská rada? Celostátní volební obvod, proporcionalita a teritoriální zastoupení ve slovenských parlamentních volbách. *Sociológia* 48 (5): 431–453.

Charvát, J. (2021) Celostátní volební obvod a proporcionalita. Malá politologická úvaha k možnostem sněmovní volební reformy.

Janeček, K. (2021) Facebook, 9. 2. 2021,

<https://www.facebook.com/kareljanecekcz/photos/a.238796782830446/3814381518605270/>.

Kouba, K. a Buben, R. (2021) Nejvyšší čas začít diskutovat o novém volebním zákoně. Jaké máme možnosti, co se může změnit a jak. *Deník N*, I6. 2. 2021,

<https://denikn.cz/563430/nejvyssi-cas-zacit-diskutowat-o-novem-volebnim-zakone-jake-mame-moznosti-co-se-muze-zmenit-a-jak/?cst=7928labd2846fb07a9526080730547c5563f9b5e&fbclid=IwAROjAMOwpP3dNmtlqFP97Gj90dlOIfevUvZOpu4tWabAbabh2i96bkOwc>.

Lebeda, T. (2021) Diskuse: Jak budeme volit - co přinesou závěry ÚS k volebnímu systému v praxi? Online event, II. 2. 2021,

[https://www.facebook.com/events/695180844487898?context=%7B%22event_action_history%22%3A\[%7B%22mechanism%22%3A%22calendar_past_events_unit%22%2C%22surface%22%3A%22bookmark_calendar%22%7D\]%7D](https://www.facebook.com/events/695180844487898?context=%7B%22event_action_history%22%3A[%7B%22mechanism%22%3A%22calendar_past_events_unit%22%2C%22surface%22%3A%22bookmark_calendar%22%7D]%7D).

[tory%22%3A\[%7B%22mechanism%22%3A%22calendar_past_events_unit%22%2C%22surface%22%3A%22bookmark_calendar%22%7D\]%](#)
[7D.](#)

Madleňák, T. (2019) Geografická reprezentativita poslancov NR SR zvolených v podmienkach jedného volebného obvodu. *Sociológia* 51(5), 483-501.

Mikešová, R. a Kostelecký, T. (2016) Geografická reprezentativita poslanců zvolených do Poslanecké sněmovny českého parlamentu za první republiky (1918-1938) a po roce 1989. *Středoevropské politické studie* XVII(4), 354-380.

Seznam Zprávy (2021) Cesta z ústavní krize kolem voleb: ve Sněmovně parkuje "Noemova Archa", www.seznam.cz, 3. 2. 2021, <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/cesta-z-ustavni-krize-kolem-voleb-ve-snemovne-parkuje-noemova-archa-140584>.

Šedo, J. (2021) eKPOL: Převrat ve volebních pravidlech a jeho důsledky. Online event, 10. 2. 2021, https://www.facebook.com/events/2695395460773186/?active_tab=discussion.

Volby.cz (2021) <https://www.volby.cz/>.

Přílohy

Příloha I: Srovnání výsledků ve volbách v letech 2002-2017 s výsledkem podle pravidel první varianty vládního návrhu a hodnoty indexu deformace

2017	% hlasů	počet mandátů	% mandátů	Hlasy na 1 mandát	Index deformace	Vládní návrh Varianta I (14 volebních obvodů) - počet mandátů	Vládní návrh Varianta I (14 volebních obvodů) - % mandátů	Hlasy na 1 mandát	Index deformace
ANO	29.64	78	39	19 232	1.316	63	31.5	23 811	1.063
ODS	11.32	25	12.5	22 918	1.104	24	12	23 873	1.06
Piráti	10.8	22	11	24 836	1.019	23	11.5	23 756	1.065
SPD	10.64	22	11	24 481	1.034	23	11.5	23 416	1.081
KSČM	7.77	15	7.5	26 207	0.966	17	8.5	23 124	1.094
ČSSD	7.28	15	7.5	24 556	1.03	16	8	23 022	1.099
KDU-ČSL	5.8	10	5	29 364	0.862	12	6	24 470	1.034
TOP 09	5.31	7	3.5	38 402	0.659	11	5.5	24 437	1.035
STAN	5.18	6	3	43 693	0.579	11	5.5	23 832	1.062
2013	% hlasů	počet mandátů	% mandátů	Hlasy na 1 mandát	Index deformace	Vládní návrh Varianta I (14 volebních obvodů) - počet mandátů	Vládní návrh Varianta I (14 volebních obvodů) - % mandátů	Hlasy na 1 mandát	Index deformace
ČSSD	20.46	50	25	20 337	1.222	47	23.5	21 635	1.149
ANO	18.66	47	23.5	19 729	1.26	43	21.5	21 564	1.152
KSČM	14.91	33	16.5	22 456	1.107	34	17	21 795	1.14
TOP 09	12	26	13	22 937	1.083	27	13.5	22 087	1.125
ODS	7.73	16	8	24 011	1.035	18	9	21 343	1.164
Úsvit	6.89	14	7	24 453	1.016	16	8	21 396	1.161
KDU-ČSL	6.78	14	7	24 069	1.032	15	7.5	22 465	1.106
2010	% hlasů	počet mandátů	% mandátů	Hlasy na 1 mandát	Index deformace	Vládní návrh Varianta I (14 volebních obvodů) - počet mandátů	Vládní návrh Varianta I (14 volebních obvodů) - % mandátů	Hlasy na 1 mandát	Index deformace
ČSSD	22.09	56	28	20 630	1.268	54	27	21 394	1.223
ODS	20.22	53	26.5	19 958	1.31	50	25	21 156	1.236
TOP 09	16.71	41	20.5	21 313	1.227	41	20.5	21 313	1.227
KSČM	11.27	26	13	22 683	1.153	28	14	21 063	1.242
VV	10.88	24	12	23 714	1.103	27	13.5	21 063	1.241
2006	% hlasů	počet mandátů	% mandátů	Hlasy na 1 mandát	Index deformace	Vládní návrh Varianta I (14 volebních obvodů) - počet mandátů	Vládní návrh Varianta I (14 volebních obvodů) - % mandátů	Hlasy na 1 mandát	Index deformace
ODS	35.38	81	40.5	23 364	1.145	75	37.5	25 233	1.06
ČSSD	32.32	74	37	23 363	1.145	69	34.5	25 055	1.067
KSČM	12.81	26	13	26 359	1.015	27	13.5	25 383	1.054
KDU-ČSL	7.23	13	6.5	29 747	0.899	15	7.5	25 780	1.037
Zelení	6.29	6	3	56 081	0.477	14	7	24 035	1.113

2002	% hlasů	počet mandátů	% mandátů	Hlasy na 1 mandát	Index deformace	Vládní návrh Varianta I (14 volebních obvodů) - počet mandátů	Vládní návrh Varianta I (14 volebních obvodů) - % mandátů	Hlasy na 1 mandát	Index deformace
ČSSD	30.21	70	35	20 575	1.159	69	34.5	20 874	1.142
ODS	24.48	58	29	20 120	1.185	56	28	20 839	1.144
KSČM	18.51	41	20.5	21 528	1.107	42	21	21 016	1.134
KDU & US	14.28	31	15.5	21 957	1.086	33	16.5	20 626	1.156

Zdroj: vlastní výpočty na základě dat Volby.cz [2021].

Příloha 2: Srovnání počtů mandátů a podílu hlasů na mandát v jednotlivých krajích ve variantě I vládního návrhu a při použití Janečkovy úpravy tohoto návrhu ve volbách 2002-2017

Vládní návrh Varianta I (14 volebních krajů)				Vládní návrh Varianta I s Janečkovou úpravou				
2017								
	Průměrný počet všech platných hlasů na mandát za kraj	Průměrný počet hlasů stran, které postoupily do skrutinia na mandát za kraj	Počty mandátů na kraj (rozdělené na základě zbytků)		Průměrný počet všech platných hlasů na mandát za kraj	Průměrný počet hlasů stran, které postoupily do skrutinia na mandát za kraj	Počty mandátů na kraj (přidělené Hareovou kvótou)	Rozdíl v počtu mandátů mezi vládní a Janečkovou variantou
Hlavní město Praha	27793.2	25745.0	22	Hlavní město Praha	25477.1	23595.5	24	2
Středočeský kraj	24467.4	22991.9	27	Středočeský kraj	25408.4	23876.2	26	-1
Jihočeský kraj	22522.8	21002.1	14	Jihočeský kraj	24255.3	22617.6	13	-1
Plzeňský kraj	27151.0	25375.3	10	Plzeňský kraj	24682.7	23068.5	11	1
Karlovarský kraj	20357.0	18980.7	6	Karlovarský kraj	24428.4	22776.8	5	-1
Ústecký kraj	28307.2	26450.5	12	Ústecký kraj	26129.7	24415.8	13	1
Liberecký kraj	23201.9	21800.1	9	Liberecký kraj	26102.1	24525.1	8	-1
Královéhradecký kraj	23226.7	21789.1	12	Královéhradecký kraj	25338.2	23769.9	11	-1
Pardubický kraj	28685.4	26869.6	9	Pardubický kraj	25816.9	24182.6	10	1
Kraj Vysočina	29196.0	27525.3	9	Kraj Vysočina	26276.4	24772.8	10	1
Jihomoravský kraj	25367.0	23762.9	23	Jihomoravský kraj	25367.0	23762.9	23	0
Olomoucký kraj	25469.9	24076.8	12	Olomoucký kraj	25469.9	24076.8	12	0
Zlínský kraj	24556.6	23062.2	12	Zlínský kraj	24556.6	23062.2	12	0
Moravskoslezský kraj	23816.9	22539.4	23	Moravskoslezský kraj	24899.5	23563.9	22	-1

Vládní návrh Varianta I (14 volebních krajů)				Vládní návrh Varianta I s Janečkovou úpravou				
2013								
	Průměrný počet všech platných hlasů na mandát za kraj	Průměrný počet hlasů stran, které postoupily do skrutinia na mandát za kraj	Počty mandátů na kraj (rozdělené na základě zbytků)		Průměrný počet všech platných hlasů na mandát za kraj	Průměrný počet hlasů stran, které postoupily do skrutinia na mandát za kraj	Počty mandátů na kraj (přidělené Hareovou kvótou)	Rozdíl v počtu mandátů mezi vládní a Janečkovou variantou
Hlavní město Praha	27929.0	23118.8	21	Hlavní město Praha	24437.9	20228.9	24	3
Středočeský kraj	25099.7	21797.0	25	Středočeský kraj	25099.7	21797.0	25	0
Jihočeský kraj	25930.9	23019.7	12	Jihočeský kraj	25930.9	23019.7	12	0
Plzeňský kraj	23947.7	21143.6	11	Plzeňský kraj	23947.7	21143.6	11	0
Karlovarský kraj	30668.3	26960.5	4	Karlovarský kraj	24534.6	21568.4	5	1
Ústecký kraj	28173.5	24518.2	12	Ústecký kraj	24148.7	21015.6	14	2
Liberecký kraj	25306.4	21782.6	8	Liberecký kraj	25306.4	21782.6	8	0
Královéhradecký kraj	22824.3	20084.8	12	Královéhradecký kraj	24899.2	21910.6	11	-1
Pardubický kraj	25560.3	22358.0	10	Pardubický kraj	25560.3	22358.0	10	0
Kraj Vysočina	23821.1	21221.3	11	Kraj Vysočina	23821.1	21221.3	11	0
Jihomoravský kraj	22954.3	20250.9	25	Jihomoravský kraj	24950.3	22011.8	23	-2
Olomoucký kraj	25403.7	22728.3	12	Olomoucký kraj	25403.7	22728.3	12	0
Zlínský kraj	22718.0	20193.8	13	Zlínský kraj	24611.2	21876.6	12	-1
Moravskoslezský kraj	23025.8	20409.8	24	Moravskoslezský kraj	25119.1	22265.3	22	-2

Vládní návrh Varianta I (14 volebních krajů)				Vládní návrh Varianta I s Janečkovou úpravou					
2010									
	Průměrný počet všech platných hlasů na mandát za kraj	Průměrný počet hlasů stran, které postoupily do skrutinia na mandát za kraj	Počty mandátů na kraj (rozdělené na základě zbytků)		Průměrný počet všech platných hlasů na mandát za kraj	Průměrný počet hlasů stran, které postoupily do skrutinia na mandát za kraj	Počty mandátů na kraj (přidělené Hareovou kvótou)	Rozdíl v počtu mandátů mezi vládní a Janečkovou variantou	
Hlavní město Praha	26555,3	22331,2	24		Hlavní město Praha	25493,1	21438,0	25	1
Středočeský kraj	26258,5	21986,1	24		Středočeský kraj	26258,5	21986,1	24	0
Jihočeský kraj	25624,4	21065,9	13		Jihočeský kraj	25624,4	21065,9	13	0
Plzeňský kraj	25478,5	20998,2	11		Plzeňský kraj	25478,5	20998,2	11	0
Karlovarský kraj	26032,4	21375,2	5		Karlovarský kraj	26032,4	21375,2	5	0
Ústecký kraj	28138,5	22757,8	13		Ústecký kraj	26128,6	21132,2	14	1
Liberecký kraj	26739,6	22044,4	8		Liberecký kraj	26739,6	22044,4	8	0
Královéhradecký kraj	24081,8	19785,3	12		Královéhradecký kraj	26271,0	21583,9	11	-1
Pardubický kraj	24442,1	19476,7	11		Pardubický kraj	26886,3	21424,4	10	-1
Kraj Vysočina	27087,2	21220,9	10		Kraj Vysočina	27087,2	21220,9	10	0
Jihomoravský kraj	27142,5	21320,8	22		Jihomoravský kraj	25962,4	20393,8	23	1
Olomoucký kraj	24759,3	19764,5	13		Olomoucký kraj	26822,6	21411,5	12	-1
Zlínský kraj	28053,8	21446,9	11		Zlínský kraj	25716,0	19659,7	12	1
Moravskoslezský kraj	25380,6	20541,8	23		Moravskoslezský kraj	26534,2	21475,5	22	-1
Vládní návrh Varianta I (14 volebních krajů)				Vládní návrh Varianta I s Janečkovou úpravou					
2006									
	Průměrný počet všech platných hlasů na mandát za kraj	Průměrný počet hlasů stran, které postoupily do skrutinia na mandát za kraj	Počty mandátů na kraj (rozdělené na základě zbytků)		Průměrný počet všech platných hlasů na mandát za kraj	Průměrný počet hlasů stran, které postoupily do skrutinia na mandát za kraj	Počty mandátů na kraj (přidělené Hareovou kvótou)	Rozdíl v počtu mandátů mezi vládní a Janečkovou variantou	
Hlavní město Praha	27354,0	25596,5	24		Hlavní město Praha	26259,8	24572,6	25	1
Středočeský kraj	26958,6	25261,3	23		Středočeský kraj	26958,6	25261,3	23	0
Jihočeský kraj	25952,8	24560,8	13		Jihočeský kraj	25952,8	24560,8	13	0
Plzeňský kraj	24087,4	22583,6	12		Plzeňský kraj	26277,2	24636,6	11	-1
Karlovarský kraj	27423,4	25665,4	5		Karlovarský kraj	27423,4	25665,6	5	0
Ústecký kraj	28825,8	27262,8	13		Ústecký kraj	26766,9	25315,4	14	1
Liberecký kraj	30787,1	28775,4	7		Liberecký kraj	26938,8	25178,5	8	1
Královéhradecký kraj	29593,1	27447,5	10		Královéhradecký kraj	26902,8	24952,3	11	1
Pardubický kraj	24901,9	23318,9	11		Pardubický kraj	27392,1	25650,8	10	-1
Vysocina	25090,6	23776,5	11		Vysocina	27599,7	26154,2	10	-1
Jihomoravský kraj	27672,9	26214,6	22		Jihomoravský kraj	26469,7	25074,8	23	1
Olomoucký kraj	25680,7	24193,7	13		Olomoucký kraj	27820,8	26209,8	12	-1
Zlínský kraj	24610,2	23210,9	13		Zlínský kraj	26661,1	25145,2	12	-1
Moravskoslezský kraj	26530,4	24979,5	23		Moravskoslezský kraj	26530,4	24979,5	23	0
Vládní návrh Varianta I (14 volebních krajů)				Vládní návrh Varianta I s Janečkovou úpravou					
2002									
	Průměrný počet všech platných hlasů na mandát za kraj	Průměrný počet hlasů stran, které postoupily do skrutinia na mandát za kraj	Počty mandátů na kraj (rozdělené na základě zbytků)		Průměrný počet všech platných hlasů na mandát za kraj	Průměrný počet hlasů stran, které postoupily do skrutinia na mandát za kraj	Počty mandátů na kraj (přidělené Hareovou kvótou)	Rozdíl v počtu mandátů mezi vládní a Janečkovou variantou	
Hlavní město Praha	23458,4	20940,4	25		Hlavní město Praha	23458,4	20940,4	25	0
Středočeský kraj	23356,6	20775,7	23		Středočeský kraj	23356,6	20775,7	23	0
Jihočeský kraj	22376,0	19428,2	13		Jihočeský kraj	24240,7	21047,2	12	-1
Plzeňský kraj	25947,0	22633,0	10		Plzeňský kraj	23588,2	20575,5	11	1
Karlovarský kraj	24228,0	20556,8	5		Karlovarský kraj	24228,0	20556,8	5	0
Ústecký kraj	23904,4	20632,4	14		Ústecký kraj	23904,4	20632,4	14	0
Liberecký kraj	27063,0	22974,0	7		Liberecký kraj	23680,1	20102,3	8	1
Královéhradecký kraj	24303,7	20558,6	11		Královéhradecký kraj	24303,7	20558,6	11	0
Pardubický kraj	24533,5	21232,0	10		Pardubický kraj	24533,5	21232,0	10	0
Vysocina	25480,8	22387,7	10		Vysocina	23164,4	20352,5	11	1
Jihomoravský kraj	22948,3	20187,5	24		Jihomoravský kraj	23946,0	21065,2	23	-1
Olomoucký kraj	22981,8	20049,2	13		Olomoucký kraj	24896,9	21720,0	12	-1
Zlínský kraj	23599,3	20449,8	12		Zlínský kraj	23599,3	20449,8	12	0
Moravskoslezský kraj	23849,9	21086,8	23		Moravskoslezský kraj	23849,9	21086,8	23	0

Zdroj: vlastní výpočty na základě dat Volby.cz [2021].

Příloha 3: Přidělování některých zbytkových mandátů stranám, které v některých obvodech na mandát nedosáhly z důvodu nedostatečné kapacity těchto obvodů ve volbách 2002-2017

2017	Kraj, kde strana nedostala mandát kvůli naplnění kapacity kraje	Zbytek po dělení kvótou	Kraj, kde strana dostala poslední mandát	Zbytek po dělení kvótou
STAN	Královehradecký kraj	14184	Pardubický kraj	12855
SPD	Středočeský kraj	12056.14	Hlavní město Praha	11826.57
ČSSD	Liberecký kraj	11811	Hlavní město Praha	10358.57
KDU-ČSL	Moravskoslezský kraj Zlínský kraj	11641.57 9910.57	Plzeňský kraj	9499
Piráti	Jihočeský kraj Středočeský kraj Královehradecký kraj Jihomoravský kraj Ústecký kraj Plzeňský kraj Pardubický kraj	9422.57 8653.71 6211.57 5766.14 4283.57 3480.57 3425.57	Kraj Vysočina	2365.57
2013	Kraj, kde strana nedostala mandát kvůli naplnění kapacity kraje	Zbytek po dělení kvótou	Kraj, kde strana dostala poslední mandát	Zbytek po dělení kvótou
TOP 09	Jihomoravský kraj Moravskoslezský kraj Liberecký kraj Plzeňský kraj Pardubický kraj Zlínský kraj	12774.46 12333.23 9142.23 7971.23 5918.23 5500.23	Hlavní město Praha	4751.38
ANO	Jihomoravský kraj Královehradecký kraj Zlínský kraj Jihočeský kraj Pardubický kraj Plzeňský kraj	12609.92 12098.46 10639.46 9360.46 7227.46 5358.46	Karlovarský kraj	4432.23
KSČM	Moravskoslezský kraj Olomoucký kraj Jihočeský kraj Liberecký kraj	9985.92 8472.46 7743.46 7407.23	Hlavní město Praha	6525.46
2010	Kraj, kde strana nedostala mandát kvůli naplnění kapacity kraje	Zbytek po dělení kvótou	Kraj, kde strana dostala poslední mandát	Zbytek po dělení kvótou
TOP 09	Královehradecký kraj	13157.16	Jihomoravský kraj	6517.32
ODS	Olomoucký kraj Pardubický kraj Jihočeský kraj Kraj Vysočina Jihomoravský kraj Středočeský kraj Karlovarský kraj Liberecký kraj	12311.16 9762.16 7386.24 4199.16 4176.4 1862.56 1808.08 1331.16	Zlínský kraj	535.24
KSČM	Moravskoslezský kraj Královehradecký kraj Pardubický kraj	9940.24 9562.08 8932.08	Ústecký kraj	7442.16

2006	Kraj, kde strana nedostala mandát kvůli naplnění kapacity kraje	Zbytek po dělení kvótou	Kraj, kde strana dostala poslední mandát	Zbytek po dělení kvótou
ČSSD	Olomoucký kraj Pardubický kraj	17737.52 14820.64	Liberecký kraj	12882.76
KSČM	Plzeňský kraj	15428.88	Hlavní město Praha	1626.76
	Zlínský kraj	10848.88		
	Moravskoslezský kraj	9753.64		
	Královehradecký kraj	8943.88		
	Pardubický kraj	8806.88		
	Jihomoravský kraj	8239.64		
	Středočeský kraj	4516.64		
SZ	Kraj Vysočina	13514	Jihomoravský kraj	12621.88
2002	Kraj, kde strana nedostala mandát kvůli naplnění kapacity kraje	Zbytek po dělení kvótou	Kraj, kde strana dostala poslední mandát	Zbytek po dělení kvótou
ČSSD	Olomoucký kraj	11958.44	Kraj Vysočina	nad rámec nejvyšších zbytků
	Moravskoslezský kraj	10548.99		
	Pardubický kraj	9711.33		
	Liberecký kraj	9554.22		
	Hlavní město Praha	5657.77		
KSČM	Jihočeský kraj	11392.22	Plzeňský kraj	9187.22
ODS	Jihomoravský kraj	11136.55	Liberecký kraj	10214.22

Zdroj: vlastní výpočty na základě dat Volby.cz [2021].